

25. Pearce, P. L. (1990). *The Backpacker Phenomenon: Preliminary Answers to Basic Questions*. Townsville : James Cook University of North Queensland, Department of Tourism.
26. Richards, G. & Wilson, J. (2003) *New Horizons in Youth and Student Travel*. www.atlas-euro.org . Retrieved from : http://www.atlas-euro.org/sig_backpackers.aspx [in English].
27. Richards, G. & Wilson, J. (2004) (Eds.). *The Global Nomad: Backpacker Travel in Theory and Practice*. Channel View Publications [in English].
28. Volunteer tourism: A global analysis. (2008). *Tourism Research and Marketing*, 83, January [in English].
29. Wearing, S. (2008). The volunteer's journey through leisure into the self. In K. Lyons & S. Wearing (Eds.), *Journeys of discovery in volunteer tourism: international case study perspectives*. London: CABI Publishing [in English].
30. Wearing, M. & Wearing, S.' (1999). Decommodifying Ecotourism: rethinking global-local interactions with host communities' in *Leisure and Society*, 22, 1, 39–70 [in English].

УДК 78.072.2 : 316.73

Каблова Тетяна Борисівна
кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри академічного
та естрадного вокалу Інституту мистецтв
Київського університету ім. Бориса Грінченка
kablovatania@ukr.net

ПРОЦЕСИ ІНТЕГРАЦІЇ У МИСТЕЦТВІ: СОЦІАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Стаття присвячена питанням інтегративності мистецтва в соціальному аспекті. Розглядаються музичні твори, інспіровані образотворчим мистецтвом. Наведено специфіку і типологію таких творів, визначено їх соціальну зумовленість.

Ключові слова: інтегративність, соціокультурний простір, музика, образотворче мистецтво, інспірація.

Каблова Татьяна Борисовна, кандидат искусствоведения, доцент кафедры академического и эстрадного вокала Института искусств Киевского университета им. Бориса Гринченко

Процессы интеграции в искусстве: социальный аспект

Статья посвящена вопросам интегративности искусства в социальном аспекте. Рассматриваются музыкальные произведения, инспирированные изобразительным искусством. Приведена специфика и типология таких произведений, определена их социальная обусловленность.

Ключевые слова: интегративность, социокультурное пространство, музыка, изобразительное искусство, инспирация.

Kablova Tetiana, PhD in Arts, associate professor of the academic and variety singing, Institute of Arts of Borys Grinchenko Kyiv University.

The process of integration in the arts: social aspect

Social reality affects all forms of human activity. Social and ideological trends, tastes of different ages, patterns of behavior, kinds of emotional reactions have historically specific social and cultural character. In this context various forms of art appear as different aspects of the phenomenon of art. They exist throughout the sociocultural, historical continuum and have various forms according to the development of mankind in general. Historically, the changes of the aesthetic needs of society led to the changing in the kinds of art that showed the social and artistic needs of the period.

The concepts of art and elements of art have a significant theoretical potential for this issue. These conceptions are considered in the socio-cultural context in scientific works of such researchers as O. Burlina, O. Vasylyev, A. Zis, N. Kashyna, R. Moskvina, I. Pal. The fundamental links between culture's development and process of formation of new genres, characterized by the influence of other kinds of art, are found out in the researches of S. Avyerintsev, B. Asafiev, M. Bahtin, O. Sohor, Yu. Tynyanov, M. Kahan, B. Propp, O. Freydenberh.

The scientific works of A. Bakushynska, P. Blonska, J. Borev, O. Kabakov, O. Losev, Y. Lotman, B. Likhachev, O. Nemkovych, S. Rappoport, V. Redya, L. Savchenkova, M. Severynova, L. Stolovich, M. Taboridze, Shevchenko, B. Yusovis are devoted to the issues of integration in the cultural and art perspective. The role of social influence on integrative processes in art has not showed in the scientific literature properly. So it causes the the relevance of the topic.

Each period of history leads to the fact that people have their own variant of behavior. Their range of activities is a reflection of the social situation of the nation. Art implicitly includes the socialization factor, linking it with the society where we can see the concentration of human relationship with the world and its influence human behavior.

In this case, an important factor becomes the lack of limits of individual sovereignty. At the same time we can see that the person gets acquainted with aesthetic and artistic values through the self-development and spiritual enrichment.

Arts are generated by spiritual atmosphere of an era. It stipulates that between the works of different kinds of arts which are belonged to the single space-time continuum, we can see some analogies and integration processes.

The unity of any artistic cultures can be showed in a closeness, connections of the specific musical and scenic things. The integration of these arts can demonstrate closer and organic character.

The problem of integrating the arts is one of the most difficult in theoretical researches in Arts. Tendency of uniting of arts and their mutual influence on each other are caused by the phenomena of social life and various forms of social consciousness. During the evolution and in the process of differentiation and acquisition of the specific features, updating means of expression, the kinds of art have never been isolated from each other and have always been interconnected, basing on a single cultural-historical process.

The study of music culture is primarily aimed at highlighting the personalities of creators, studying the works of different composers in intramusical area.

The category of musical culture often is used by scientists as a synonymous of the creative works of the greatest artists of nations and eras.

Integrative, primarily, is understood as an interpenetration of elements despite of their fragmentation. These kinds of art have a genetic kinship and communications between different directions of arts. Cultural integration is recognized as a process of deepening cultural interaction and mutual influence in sociology and cultural studies. In the process of historical development, various art forms such as music, painting, sculpture, architecture come to integration processes of assimilation and sharing stylistic and compositional means.

The music of composers reflects reality in all its manifestations. We can see an assimilation and a transformation of genres and styles, an imagery paradigm of figurative aspects of one kind of art and implement them in music.

In this context the music is considered. Fine arts have inspired musical culture in Ukraine the last third of XX-th – the beginning of XXI-st centuries. Ukrainian musical heritage, inspired by painting, has a wide range of instrumental and vocal, symphonic embodiment. Thus, the main trend of contemporary art as a form of art is a synthesis of art and represents the polylogue of different times and specific techniques from other arts.

Key words: integrative, socio-cultural space, music, art, inspiration.

Соціальна дійсність впливає на всі форми життєдіяльності людей. Громадські та ідейні течії, смаки різних епох, стереотипи поведінки, способи прояву емоційних реакцій – все має конкретне історично-культурне соціальне забарвлення. Мистецтво, спрямоване на відображення багатогранності реального буття та його індивідуального втілення особою, є історично сформованою складовою соціокультурного простору. Різноманітні види мистецтва постають в такому контексті як різні грані феномена мистецтва, які існують протягом усього соціокультурного, історичного континуума та мають різноманітний прояв відповідно до розвитку людства. Історично зумовлені зміни естетичних потреб суспільства змінювали і види мистецтва, які відповідали соціально-мистецьким потребам конкретної епохи.

Історична ретроспектива соціального впливу на розвиток мистецтва дає підстави висунути проблему, яка сьогодні є основою для існування мистецтва в цілому: збереження індивідуальності мистецтва при наявності інтегративних процесів у ньому. Головним тут є повне усвідомлення процесів інтеграції в мистецтві – насамперед музичному та образотворчому.

Значний теоретичний потенціал щодо цієї теми мають концепції, за якими мистецтво та його складові розглядається у соціокультурному контексті. Це насамперед праці О.Бурліної, О.Васильєва, А.Зісь, Н.Кашиної, Р.Москвіної, І.Пал. Глибинні зв'язки між розвитком культури і процесом утворення нових жанрів, що характеризуються впливом з інших видів мистецтв виявлено у дослідженнях С.Аверінцева, Б.Асаф'єва, М.Бахтіна, О.Сохора, Ю.Тинянова, М.Кагана, В.Проппа, О.Фрейденаберга. Питанням інтегративності в культурно-мистецькому ракурсі присвячені роботи А. Бакушинської, П. Блонської, Ю. Борева, О. Кабакова, О. Лосєв, Ю. Лотман, Б. Лихачов, О. Немкович, С. Раппопорт, В. Редя, Л. Савєнкова, М. Северінова, Л. Столович, М. Таборідзе, Г. Шевченко, Б. Юсов). При цьому роль соціального впливу на інтегративні процеси у мистецтві не отримала бажаного відображення в науковій літературі й тому обумовило актуальність даної теми.

Кожен період історії призводить до того, що індивіди формують свій варіативний спектр дій, що є рефлексією на соціальне становище нації. Інерція існування конкретно зазначених художніх образів та традицій у мистецтві народжується в певних соціокультурних умовах, де набуває самостійне життя в історичній ретроспективі не втрачаючи зв'язки з реаліями сучасності. При цьому мистецтво імпліцитно несе фактор соціалізації особистості, пов'язуючи її з суспільством, де об'єктивно і найбільшою мірою концентрується відношення людини до світу, та і впливаючи на формування людської поведінки. При цьому важливим стає відсутність обмеження суверенності самої особистості. В той же час засвоєння естетичних і художніх цінностей відбувається індивідуумом через розвиток і духовне збагачення власної особистості.

Мистецтво не існує саме по собі, ізольовано від впливу суспільства. Митці, які створюють "другу природу" (твори мистецтва), залежать, як і всі інші люди, від соціуму, в якому відбуваються громадські відносини, що існують в конкретно-заданому суспільстві, від розвитку репродуктивних сил. Ця залежність отримує прояв у художньому відображенні тих чи інших суспільних потреб та в соціально-економічному становищі самих художників. І доля творів, створених художниками, багато в чому залежить від оцінки, яку вони отримують з боку суспільства.

Дослідження музичної культури в першу чергу спрямовані на висвітлення персоналій творців, вивчення творчості окремих композиторів, здебільшого залишаючись в інтрамузичній сфері. Частіше за все категорія музичної культури виступає синонімом творчого доробку найвизначніших митців даної нації і даного періоду.

Мистецтва породжуються духовною атмосферою тієї чи іншої епохи. Це зумовлює, що між творами різноманітних видів мистецтва одного просторово-часового континуума можуть виникати певні аналогії та процеси інтеграції. Єдність тієї чи іншої художньої культури може позначатися в наближеності, образній відповідності конкретних музичних і живописних явищ. Інтеграція цих мистецтв може демонструвати більш тісний та органічний характер.

Проблема інтеграції мистецтв є однією з найбільш складних у теоретичних дослідженнях мистецтвознавців. Тенденція до злиття мистецтв та їх взаємовпливу обумовлена явищами суспільного життя, різними формами суспільної свідомості. Проходячи етапи еволюції, в процесі диференціації та набуття окре-

мих рис, оновлених засобів виразності, різні види мистецтва ніколи не були ізольовані один від одного і завжди існували у взаємному зв'язку, ґрунтуючись на одних й тих же образах відповідних до культурно-історичного процесу. Х. Ортега-і-Гассет писав: "Воістину вражаюча й таємнича така тісна внутрішня єдність, яку кожна історична епоха зберігає у всіх своїх проявах. Єдині натхнення, один й той же життєвий стиль пульсують в несхожих між собою мистецтвах. Молодий музикант прагне відтворити у звуках в точності ті ж самі естетичні цінності, що і художник, поет та драматург – його сучасники. І ця спільність художнього почуття мимоволі повинна привести до однакових соціологічних наслідків" [1].

Інтеграція (лат. "integratio" – доповнення, відбудова цілого, integer – ціле) – це з'єднання до купи деяких частин чи елементів цілого. У даному випадку дефініція "ціле", на що вказує Б. Юсупов, розглядається, як структурно упорядкована система, яка виконує визначені функції. Слід наголосити, що сучасна мовна практика засвідчує розрізнення слів "інтеграційний" та "інтегративний", а отже, й вироблення характерної відмінності для кожного з них лексичного сполучення. Слово "інтеграційний" у своєму значенні зберігає семантику об'єднання частин у ціле і вживається в словосполученнях: інтеграційний процес, інтеграційна роль, інтеграційне угруповання. "Інтегративний" (фіксується в українських словниках з 90-х років ХХ ст.) дедалі частіше означає суцільний, цілісний предмет або явище. Інтегративність, постає як відображення позиціонування асиміляції взаємодії компонентів-деталей моделі системи, яке забезпечує екстернально-інтернальну одноцілісність двох чи більше моделей систем [2, 267–269].

Інтегративність перш за все трактується як взаємопроникнення елементів, що не зважаючи на свою роз'єднаність, мають генетичну спорідненість, внутрішні зв'язки різних напрямків мистецтв. Інтеграція культурна визнається в культурології й соціології як процес поглиблення культурної взаємодії і взаємовпливу [3, 176]. Б. Юсов, досліджуючи проблему інтеграції у культурі та мистецтві, доводить, що інтегративність можна трактувати як розкриття внутрішньої спорідненості різноманітного художнього прояву та перехід, перетворення заданої художньої форми в іншу модальність.

Слід зазначити, що такий перехід – особливого роду, зі стану меншого виміру у стан більшого виміру – досліджувався у музикології та здобув назву трансмірного (О. Кобляков) [4, 60]. Невербальність та абстрактність музики роблять вкрай невизначеними як її сенс, так і ціннісні критерії, створюючи тим самим чимало плутанини і парадоксів. Наприклад, О. Кобляков трактує музичне ціле як поєднання різних принципів організації та взаємодії різних функцій однієї системи. Твір трактується як об'єднання систем у метасистему через специфічний трансмірний перехід, що переводить системне протиріччя: звуковисотний процес переходить у формування твору, як "інтонованого сенсу". Такий перехід системи у стан іншого виміру здобув назву трансмірного переходу, а весь комплекс відносин між просторами різного виміру – трансмірністю. Саме у цьому переході закріплено смислове ядро творчого процесу як переходу диз'юнкції у кон'юнкцію, тобто перехід від розділового висловлювання до поєднаного, від протиставлення властивостей, процесів і явищ до їх синтезу та асиміляції.

У процесі історичного розвитку на межі різних видів мистецтва, а саме музики та живопису, скульптури, архітектури виникають процеси інтеграції та асиміляції обміну стилістичними і композиційними засобами. Прагнення композиторів відобразити дійсність у всіх її проявах реалізовано, зокрема, в зверненні до стилістично-жанрових, образних аспектів образотворчого мистецтва та втілення їх у музиці, асиміляцією та трансформацією жанрово-стильової, образної парадигми.

У такому контексті розглядаються музичні твори, інспіровані образотворчим мистецтвом у музичній культурі України останньої третини ХХ – початку ХХІ ст. Український музичний доробок творів, інспірованих живописом, представлено широким спектром інструментально-вокального, симфонічного втілення та зверненням до багатьох жанрів і зразків образотворчого мистецтва.

Музичні твори, в основі яких картини зарубіжних та українських митців, представлені так: сюїта І. Шамо "Картини російських живописців", концертний триптих на тему картини І. Босха "Страшний суд" В. Власова, "Апостоли Петро та Павло. Три етюди на картину Ель Греко" для двох фаготів та фортепіано Л. Самодаєвої; одноактний балет за мотивами творчості художниці Катерини Білокур "Катерина Білокур, або Натхнення", сюїта для великого симфонічного оркестру "Катерина Білокур", "Фрески за картинами Катерини Білокур" у 2 зошитах для скрипки та органа Л. Дичко, камерна опера за поезією та живописом Миколи Воробйова "Числа та вітер" ("Малюнки з пам'яті") А. Загайкевич, симфонічні ескізи до картини В. Васил'єва "Русь билинна" М. Попова.

Музичні твори, інспіровані архітектурними спорудами, у більшості пов'язані з історичними місцями Києва. В цьому контексті не можна обійти увагою цикл Г. Саська "Відгомін століть". Він був написаний 1982 року і присвячений 1500-літтю Києва. Для конкретизації образного задуму композитор обирає подвійний ракурс втілення програми у циклі. По-перше, назви апелюють до історичних архітектурних пам'яток Києва: цикл складається з восьми п'єс, що мають в своїй основі асоціації зі стародавніми архітектурними пам'ятниками такими, як Софія Київська, Києво-Печерська Лавра, Аскольдова могила та ін. Отже, програмність є картинною. По-друге, до кожної п'єси додається цитата з історичних джерел ("Повість минулих літ", "Києво-Печерський патерик", "Житіє Феодосія Печерського" тощо), яка передбачає ще й сюжетну залежність музичних творів. Окрім цього, слід назвати симфонічну поему "Золоті ворота" О. Яковчука, музику до монументу "Відродження" М. Халітової, сюїту для камерного оркестру "Фрески Софії Київської" В. Годзяцького, оперу-ораторію "Київські фрески" І. Карабиця, поему для 4 тромбонів, литавр, ударних та колоколів "Біля монументу скорботної матері" В. Іванова.

Окремо слід назвати твори, написані в жанрі живопису, та такі, що їх можна віднести до пейзажних замальовок, навіяних природою України або інших країн. Зазначимо, що один з перших циклів фортепіанних п'єс "Картинки з Гуцульщини" М. Колесси, хоровий твір без супроводу "Карпатські акварелі" І. Шамо, "Вірменські ескізи" струнний квартет А. Штогаренка, сюїта для фортепіано "Лісові картини" Г. Жуковського, фортепіанні п'єси "Закарпатські ескізи" Д. Задора. Найбільш яскраво цей жанр представлений у творчості Л. Дичко. В творчому спадку композитора ми знаходимо музичні фрески, що передають її враження від певних країн, та ремінісценції відомих майстрів живопису, архітектурних споруд, притаманних тій чи іншій країні: "Швейцарські фрески", концерт на духовні вірші (німецькою, французькою, італійською мовами) у 6 частинах для мецо-сопрано, дитячого та мішаного хорів, органа, читця та перкусії; "Французькі фрески", балет (сценічна версія хорового концерту) для читця, мішаного хору, органа, духових та перкусії; "Іспанські фрески", балет (сценічна версія хорового концерту) для мішаного хору, гітари та перкусії; "Французькі фрески" хоровий концерт; "Карпатські фрески" для органа, "Алькасар... Дзвони Арагону" цикл з 6 п'єс для фортепіано.

Окрім Л. Дичко, ця тема знайшла свій прояв у творчості таких композиторів: В. Гомоляка – "Східні мініатюри", симфонічні картини "В Молдавії" та "В Іспанії"; в симфонічній сюїті "Картина моєї Батьківщини" В. Нахабіна, в циклі "П'ять краєвидів" для фортепіано Ю. Іщенко, фортепіанному циклі "Народні картини" О. Таганова.

Інший прояв жанрово-стильових рис живопису може розглядатися в декількох аспектах. По-перше, це прояв, пов'язаний з таким елементом декору та живопису, як візерунок або мозаїка. Саме в цьому ракурсі створена гра для ансамблю українських народних інструментів "Гуцульська мозаїка" В. Рунчака; цикл фортепіанних п'єс "Мозаїка" Г. Саська; українська в'язанка "Шляхи широкії..." Ю. Алжнєва; "Три візерунки" Б. Фільц. Тут композитори надають перевагу узагальненому втіленню, в якому назва твору чи пояснення до нього надає здебільшого поштовху до умовно-метафоричного сприйняття.

Окремо слід назвати цикли для фортепіано, що відображають культуру писанкарства, а саме "Українські писанки" Л. Дичко та "Писанки" О. Казаренка. Назва твору відіграє роль не лише картинно-колеристичного орієнтиру в барвистому звучанні. Ці мініатюри справді насичені розмаїтістю зображення, підкреслюють ідею візерунку. Ідея твору глибокого занурення в магію писанок, адже художні розписи відображали приховане символічне значення, а не лише їх естетичне походження.

Зазначимо твори, що відображають картини культурно-історичного характеру, а саме концерт-сюїта "Партизанські картини" А. Штогаренка, струнне тріо "Вісім трагічних картин українського голодомору" В. Губи, фрески для симфонічного оркестру "Помаранчева молитва" Л. Донник.

Назвемо цикли, інспіровані жанрами образотворчого мистецтва: картина-фантазія "Море" С. Людкевича, хоровий цикл "Сумні пейзажі" В. Антонока, квінтет для духових "Графіка" М. Безуглова, цикл для камерного оркестру та солістів "Театральні ескізи" Н. Боевої, вокальна картина "Маруся Чурай" на вірші Ліни Костенко Ю. Дібрової, "Симфонічні фрески" Л. Грабовського, "Фрески" для тріо духових варіабельного складу В. Ларчікова, вокальний дует "Гобелен" М. Вериківського, "Сонячна колісанка", музична картинка для сопілки у супроводі оркестру Ю. Алжнєва. Цикли п'єс для ф-но: "Домашній альбом", "Акварелі" І. Альбова, прелюдії-картини А. Гайденко, "Фрески" для тріо дерев'яних духових варіабельного складу В. Ларчіков, "Пейзаж-розгалуження" для віолончелі-соло С. Пілютикова, цикл мініатюр для камерного оркестру "Образи" М. Попова, симфонічні "Три пейзажі" Б. Стронька, фортепіанний цикл "Фарби" О. Таганова, вокальний цикл "Пастелі" Л. Грабовського тощо.

Серед української музичної спадщини слід виділити низку творів, написаних у живописному жанрі та присвячених перш за все портретному зображенню певних персоналій, а саме: А. Штогаренко "Жіночі портрети" хорові твори, М. Сільванський цикл "Сатиричні зарисовки" образи героїв "Мертвих душ" М. Гоголя, "Портрет І.Стравінського" для баяна, балалайки та симфонічного оркестру В. Рунчака. Твір В. Золотухіна "Медальони" – концерт для солістів та камерного ансамблю (V-no, Ваґан, Piano, Synthesizer, C.Basso) на 6 частин, цікаві тим, що відображають силуети відомих літературних героїнь: Вступ (Ave Maria), Наташа Ростова (Л. Толстой), Солоха (М. Гоголь), Кармен (Проспер Меріме), Міледі (О. Дюма), Маргарита Миколаївна (М. Булгаков).

Отже, інспірація імпліцитних глибоко інтимних чи маніфестація символічних образотворчих жанрів чи творів долучає людину до того процесу, який проявляється у соціумі та має свій вплив на становлення й буття людини в ньому. Це дає можливість наголошувати на соціальній зумовленості зазначених творів, у яких є звернення до важливих для людини, соціально та історично значущих конкретних образів, що виправдовують інтегративність цих творів. Відтак, основна тенденція сучасного мистецтва: коли художній твір знаходиться в полі не звичайного синтезу мистецтва, а тоді, коли твір репрезентує полілог різних часів та специфіку застосування прийомів з інших видів мистецтва. Соціальна природа мистецтва розгортає таку особливу його здатність, яка підкреслює його вплив на створення емоційно-почуттєвого підґрунтя, на якому власне й відбувається взаємодія автора, виконавця, художнього твору та реципієнта. Опанування інтегративних процесів набуває значення пріоритетного принципу сприйняття, безпосереднього переживання людиною суперечливих, але неповторних в їх художній значущості явищ сучасного мистецтва.

Існування реальних, візуально-сприйнятих об'єктів образотворчого мистецтва певною мірою полегшує розуміння музичного втілення, а також наголошує, що такі твори є соціально детермінованим явищем. В їх основі спостерігаються принципи соціальної свідомості, вони зумовлені практичними

потребами суспільства. Відтак, музичні твори, інспіровані образотворчим мистецтвом, найбільш яскраво втілюють функцію мистецтва як засобу комунікації у суспільстві та передачі інтегративними засобами соціально-важливої інформації, що формує здатність людини орієнтуватися у соціокультурному просторі, у сфері художньо-естетичних цінностей життя і культури.

Література

1. Ортега-и-Гассет Х. Дегуманизация искусства / Х. Ортега-и-Гассет; пер. С. Л. Воробьева [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Culture/Ortega/_Degymaniz_01.php.
2. Koblyakov A. Semantic aspects of self-similarity in music / A. Koblyakov // *Symmetry: culture and science*, v. 6. – №2. – Washington, 1995. – P.297-300.
3. Хоруженко К. М. Культурология / К. М. Хоруженко. – Энциклопедический словарь. – Ростов-н/Д: Феникс, 1997. – 640 с.
4. Кобляков А. А. Текст и метатекст (Об адекватности художественного произведения объекту аналитического исследования: логические основания) / А. А. Кобляков // *Логика, методология, философия, науки*. – М.: Обнинск, 1995. – Вып. V. – С. 115-120.

References

1. Ortega y Gasset, J. H. Dehumanisation of art. (S. Vorobeveva, Trans). Retrieved from http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Culture/Ortega/_Degymaniz_01.php [in Russian].
2. Koblyakov, A. (1995). Semantic aspects of self-similarity in music. *Symmetry: culture and science*. (Vols. 6), 2, 297-300 [in English].
3. Khoruzhenko, K.M. (1997). *Culturology*. Encyclopedic Dictionary. Rostov n / D: "Phoenix" [in Russian].
4. Koblyakov, A.A. (1995). Text and Metatext (Regarding adequacy of artistic works to the object of analytical studies: logic grounds). *Lohyka, metodolohiya, fylosofyia, nauky*, V, 115-120 [in Russian].

УДК 398.21: 398.41 (477.87)

Олійник Вікторія Вікторівна
кандидат культурології,
доцент кафедри суспільних дисциплін
Мукачівського державного університету
magda_gorvat@mail.ru

ДЕМОНОЛОГІЯ В НАРОДНИХ КАЗКАХ ЗАКАРПАТТЯ

У статті проаналізовані основні процеси трансформації анімістичних вірувань українців Закарпаття. Простежені шляхи переосмислення питання дуальності в закарпатських народних казках. Визначено шляхи та форми інтерпретацій демонологічних вірувань у казках Закарпаття.

Ключові слова: анімістичні вірування, демонологія, закарпатські народні казки, образ відьми, образ чорта.

Олейник Виктория Викторовна, кандидат культурологии, доцент кафедры общественных наук Мукачевского государственного университета

Демонология в народных сказках Закарпатья

В статье проанализированы основные процессы трансформации анимистических верований украинцев Закарпатья. Исследованы пути переосмысления вопроса дуальности в закарпатских народных сказках. Определены пути и формы интерпретации демонологических верований в сказках Закарпатья.

Ключевые слова: анимистические верования, демонология, закарпатские народные сказки, образ ведьмы, образ черта.

Oliinyk Viktoriya, Ph.D in Culture studies, associate professor of the Social Subjects chair, Mukachevo State University

Demonology in fairy tales Transcarpathia

The article analyzes the basic processes of transformation animistic beliefs of the Ukrainians of Transcarpathia. It explored ways to rethink the question of duality in Zakarpats'ka folk tales. The ways and forms of interpretation demonological beliefs in fairy tales Transcarpathia are characterized.

As you know, to comprehend complex problem of becoming of people's spirituality we must know everything about its development and accumulation. The scientific exploration of many generations of researchers who not only factual material on folk beliefs and superstitions, but also expressed their attitude to him, revealing his own vision of the world, give us peculiarities of this process. That is why we appreciate the people's spiritual culture monuments as a source of national ideology well as a source of scientific thought. Based on this foundation of knowledge, modern scholars have concluded that these ideas are the complex webs of archaic beliefs.

According to this concept the structure of people's beliefs and superstitions is developed and adopted by modern ethnography. It includes three main types of beliefs and superstitions, each of them consists of subtypes. It should be stressed that in Transcarpathia the survival of natural and seminatural economic foundations, the dominance of patriarchal attitudes in family and social life have led to conservation in the region of ancient philosophical concepts, ideas and beliefs.